

JMG

Kandidatuppsats i journalistik
Journalistprogrammet VT 2016
Institutionen för journalistik,
medier och kommunikation
Göteborgs Universitet

När blir en ensam galning terrorist?

En kvantitativ innehållsanalys om hur media beskriver ensamma gärningsmän i våldsdåd med kopplingar till ideologi

Författare: Oskar Dahlgren, Madeleine Gartéus, Mohamed Yussuf
Handledare: Britt Börjesson

GÖTEBORGS UNIVERSITET
JOURNALISTIK, MEDIER OCH KOMMUNIKATION

ABSTRACT

Authors: Oskar Dahlgren, Madeleine Gartéus, Mohamed Yussuf

Title: When does a lone madman become a terrorist? – a quantitative content analysis on how media describes lone-offenders of violence with connections to ideology.

Level: Bachelor in Journalism

Location: Gothenburg University

Language: Swedish

Number of pages: 39

The purpose of this study is to analyze how Swedish printed media reported from three different acts of violence, and if (and how) they described the offenders as terrorists. The study is based on printed editions of the Swedish newspapers Aftonbladet, Dagens Nyheter and Svenska Dagbladet. The study is set on analyzing the initial seven days related to the issue of each offender.

The study will display how the offenders were described by each of the Swedish newspapers, and if they were described as terrorists. If not, the study will display how they were described instead. Mainly, the study will focus on whether the religious and ideological beliefs play a role in medias use of the word terrorist.

The study is a quantitative content analysis, containing a total number of 242 articles, and is based on news evaluation- and media framing theory.

The result shows that there are some differences between how the media use the word terrorism - based on international and national terrorism.

The most usual description based on our results is that Lundin Pettersson is a right wing extremist, while Abdulwahab is a terrorist with a deviant perception of reality.

Keywords: terrorism, madman, news evaluation, Swedish media, Aftonbladet, Dagens Nyheter, Svenska Dagbladet.

Nyckelord: terrorism, galning, nyhetsvärdering, svensk media, Aftonbladet, Dagens Nyheter, Svenska Dagbladet.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

ABSTRACT	2
1. Inledning	4
1.1 Bakgrund	5
<i>Tre våldsdåd som skakade samhället</i>	5
1.2 Syfte och frågeställning	6
2. Tidigare forskning	7
3. Teori	8
3.1 Nyhetsvärdering och medielogik	8
3.2 Kultivationsteori	9
3.3 Medielogik	9
3.4 Sociala avvikelser och moralpanik	10
3.5 Terrorism som begrepp	11
4. Metod	14
4.1 Avgränsning och urval	14
4.2 Strukturering och genomförande	14
4.3 Överblick och sammanfattning av urval	15
4.4 Innehållsanalysen som metod	15
4.5 Metodologisk reflektion	16
4.6 Bortfall	17
5. Analys	18
5.1 Översikt	18
5.2 Kategorisering av gärningsmännen – terrorist eller enskild galning?	20
5.3 Anton Lundin Pettersson – undantaget	25
5.4 Hur viktig är religionen?	26
6. Resultat och slutsatser	27
6.1 Avslutande reflektioner	27
7. Litteraturförteckning	32
B1. Kodschema	34

1. Inledning

Det finns ingen fastställd definition av vad terrorism är, och vem som är en terrorist - men det finns en del riktlinjer i definieringen. Bland annat EU:s och FN:s definitioner, tillsammans med flera länders egna terroristlagar. Trots detta, är begreppet terrorism otroligt svårdefinierat och påverkas av det sociala, kulturella och religiösa samhället som råder. Vad som anses vara en terrorist i västvärlden, kan mycket väl vara en frihetskämpe på en annan plats i världen. Det komplexa begreppet lämnar därför utrymme för spekulationer och egna tolkningar: vilket gör att vi förlitar oss mycket på det vi läser i media. Den terrorist som media rapporterar om, är den terrorist samhället känner till.

När en man, som senare identifierades som Taimour Abdulwahab, sprängde sig själv mitt i julruschen på Drottninggatan i december 2010 dröjde det inte många timmar innan kopplingarna till terroristorganisationer fastställdes. "Självordsbombaren" dödade bara sig själv, men förödelsen hade kunnat bli mycket större. Drygt ett halvår senare, detonerade en kraftig bomb i Oslos regeringskvarter, och 69 ungdomar sköts ihjäl på AUF:s ungdomsläger på Utøya en knapp timme senare. Anders Behring Breivik greps iklädd polisuniform, och hade öppet skrivit om sitt hat för hur Norge "invaderats av invandrare". Anders Behring Breivik dömdes senare för terroristbrott, men det pratades också om en ensam, högerextrem galning. När en ung man i stridsmundering, senare identifierad som Anton Lundin Pettersson, klev in på en skola i Trollhättan i oktober 2015 och dödade tre personer med ett svärd, pratades det inte om terroristdåd. Det skrevs istället om en ung, ensam man med sympatier till flera högerextrema grupper, och trots att Anton Lundin Pettersson hade ett politiskt motiv och drevs av en ideologi, klassades hans brott som ett hatbrott. I fallet med Anton Lundin Pettersson och Anders Behring Breivik, har man också riktat dåden mot en specifik grupp i samhället - och i samtliga tre dåd har man slagit till mot hjärtat i de olika ländernas samhälle: skola, regeringskvarter och välbesökta gator. Trots att alla tre dåd uppfyller kriterierna för EU:s och svensk lags definition av terrorism, har bara två av dessa klassats som terroristdåd: Taimour Abdulwahab och Anders Behring Breivik. Anton Lundin Petterssons dåd ansågs inte uppfylla kriterierna för vad som definierar ett terroristdåd, utan konstaterades vara ett hatbrott.

1.1 Bakgrund: Tre våldsdåd som skakade samhället Bombdåden i Stockholm 2010

Taimour Abdulwahab föddes i Irak 1981, men växte upp i Tranås i Sverige och blev svensk medborgare 1992. Under sina tio sista år levde han med sin familj i brittiska Luton, där han bland annat tog en examen i sportterapi.

Klockan 16.50 den 11 december 2010 exploderade en vit Audi vid Olof Palmes gata, vid korsningen mot Drottninggatan i Stockholm. Tio minuter senare, klockan 17.00, skedde ytterligare en explosion vid Bryggaregatan, i korsningen mot Drottninggatan.

Där påträffades en man, med någon form av rörbombsanordning runt midjan, som senare konstateras vara Taimour Abdulwahab.

Strax innan den första explosionen på Olof Palmes gata, hade ett hotbrev skickats till Tidningarnas Telegrambyrå (TT), där Taimour Abdulwahab refererat till Islamiska staten och hotat Sveriges befolkning med bland annat “ [...] så ska era barn, döttrar, bröder och systrar dö lika som våra bröder och systrar och barn dö”. Vad som framkom under utredningen efter bomberna i Stockholm, var målet för Taimour Abdulwahab att detonera bomben mitt på Drottninggatan - men något gick fel, och bomben detonerade för tidigt.

Attentaten på Utøya och i Oslos regeringskvarter

Anders Behring Breivik är född och uppvuxen i Norge. Han var tidigare engagerad i Fremskrittspartiet och även medlem på flera högerextrema forum. I sitt manifest, som publicerades samma dag som terrorattentaten, beskriver han sin syn på världen och uttrycker en tydlig främlingsfientlighet och med ett tydligt mål att stoppa “islamifieringen” av Europa. Den 22 juli 2011 detonerade en kraftig bomb i Oslos regeringskvarter, som kostade åtta människors livet. En timme efter att bomben exploderat i Oslo började den största massakern i Norges historia, på AUF:s sommarläger på Utøya. Anders Behring Breivik greps efter en timme på Utøya av norsk insatspolis - då hade han skjutit ihjäl 69 vuxna och ungdomar. Anders Behring Breivik dömdes ett år senare, till Norges hårdaste fängelsestraff - 21 år och förvaring.

Skolattacken i Trollhättan

Anton Lundin Pettersson, föddes 1994 och är uppvuxen i Trollhättan. Han beskrevs som en lugn och ganska tillbakadragen ung man, som inte varit i några problem tidigare under sin uppväxt. På förmiddagen den 22 oktober 2015 gick han in på Kronans grundskola iförd stridsmundering, beväpnad med ett svärd och kniv. Där gick han till attack och dödade tre personer: en elevassistent, en elev och en lärare.

När polisen anlände till platsen kort efter, gjorde Anton Lundin Pettersson utfall mot polisen och sköts med två skott. Han avled senare på sjukhus av sina skador. I dokument man funnit i Anton Lundin Petterssons hem, visade att han önskade dö genom "suicide by cop".

I hans dator fann polisen att han gjort sökningar på bland annat andra världskriget, Tyskland och nazism. Han besökte också flera högerextrema sidor. Han har också visat sympatier för olika nazistiska uttalanden och publiceringar på internet.

1.2 Syfte och frågeställningar

Anton Lundin Pettersson var involverad i flera högerextrema sajter och forum, Anders Behring Breivik hade varit engagerad i Fremskrittspartiet och flera högerextrema forum och Taimour Abdulwahab hade kopplingar till Islamiska Staten.

Syftet med denna forskning är att undersöka om vissa gärningsmän som gjort sig skyldiga till våldsdåd med ett ideologiskt motiv, beskrivs som terrorister i media, och varför.

Vårt syfte är också att få en förståelse för hur de olika redaktionerna gör sin nyhetsvärdering kring uppmärksammade våldsdåd och varför man väljer att rapportera kring terrorism som man gör.

1. Vilka likheter och/eller skillnader finns det i beskrivandet av de tre olika gärningsmännen efter respektive dåd?
2. Finns det några skillnader i rapporteringen om de dåd som senare konstaterades vara terroristbrott jämfört med det dåd som inte ansågs vara terroristbrott?
3. Finns det något samband mellan gärningsmännens bakgrund, etnicitet och politiska ideologi och hur media porträtterat deras våldsdåd?

2. Tidigare forskning

Det finns ofantliga mängder forskning som avhandlar hur terrorister framställs och porträtteras i media. Det har också gjorts flera studier på såväl terrorattentaten i München, World Trade Center och Utøya, och hur de skyldiga terroristerna framställs i media innan och efter eventuella rättegångar. Det finns dock inte någon studie som jämför porträtteringen av Anders Behring Breivik, Taimour Abdulwahab och Anton Lundin Pettersson i media - och varför bara vissa av gärningsmännen porträtteras som terrorister, trots att deras våldsdåd uppfyller EU:s definition av terrorism.

Den största delen av den forskning som redan finns om terrorism och terroristattacker handlar om relationen mellan media och rättssystemet, och har bedrivits antingen inom medievetenskapen eller kriminologin. Inom några forskningsområden har forskningen på olika sätt mött varandra, som exempelvis innehållsforskning och vissa typer av effektstudier (Pollack 2001, 95).

I boken "*Understanding Terrorism - Challenges, Perspectives and Issues*" presenterar Martin Gus olika teorier och ingångar kring terrorism: vad det är, hur det existerar och hur det påverkar samhället. I boken pekar han på balansgången mellan att media förväntas rapportera om terroristattentat, men att man genom det sprider terroristernas budskap (Gus 2003).

I boken "*Framing Terrorism*" undersöker man de olika ramar inom gestaltningen av terrorism, och hur dessa har utvecklats och förstärkts över tid. Man går också igenom mönster för hur nyheterna väljer att täcka dessa händelser. Boken går också igenom hur terrorism rapporteras olika i olika former av medier, sett över både tid och plats i världen (Norris et al. 2003). Terrorism och terrorister är ett ämne som det forskats väldigt mycket om, men i de flesta fall har det rört sig om specifika organisationer eller dåd - och inte direkta jämförelser mellan tre dåd där gärningsmännen begått olika former av terrorism - men där inte alla har konstaterats vara terrorister.

Det finns tre olika typer av terrorism: *statlig terrorism*, *nationell terrorism* och *internationell terrorism*.

Den statliga terrorismen är en form av "laglig" terrorism som utförs med godkännande av ett lands regering, för att eliminera hot mot landet.

Terrorism kan klassificeras som inhemsk, nationell, om offer och förövare är begränsade inom gränserna för en enda nationalstat och om dådet utförs inom detta land. Multinationell, eller internationell, terrorism är då offer och förövare är från mer än en nationalstat (Norris et al. 2003, 6).

I "*Political Terrorism. An Interdisciplinary Approach*" beskriver Jeffrey Ross att det finns flera paralleller med att terrorism har lyckats växa med hjälp av massmedias utveckling. Men den intressanta frågan är huruvida mediernas rapportering kring terrorism gör att människor kan influeras att begå terroristgärningar, eller om mediernas rapportering främjar terroristernas aktioner och agenda, vilket rimligtvis vore omöjligt att säga med säkerhet eftersom människors åsikter i frågan går isär (Ross 2007, 184-185).

Samhället efterfrågar denna typ av rapportering, och det är en demokratisk fråga att täcka terroristattentat och liknande, men denna form av nyhetsrapportering kommer inte utan en baksida.

Problematiken består bland annat i att det kan bli en fråga om selektiv rapportering och självcensur, då terrorister ibland använder sig av utpressning mot mediekanalerna och sätter villkor för hur de ska framställas och framträda i medier (Ross 2007, 188).

Vi anser därför att det är av största vikt att undersöka hur media använder terroristbegreppet, och vad man baserar valet på.

3. Teori

3.1 Nyhetsvärdering

Nyhetsjournalistiken utgör idag en av de viktigaste källorna till information om vad som händer i världen, vilket leder till att den kan ha stor makt gällande vår uppfattning om verkligheten. Därför är det viktigt att vara medveten om att den inte bör ses som en neutral spegling av verkligheten, utan snarare en social konstruktion av den. Eftersom nyhetsutrymmet är begränsat, är nyhetsjournalistiken bara en del av verkligheten, även om den faktamässigt är en korrekt del av verkligheten. Det kan förklaras med att medias verklighet är begränsad, medan verkligheten är obegränsad. I och med att journalistik i

många fall handlar om att välja och välja bort information, för vad som får plats och vad som efterfrågas, bör mediernas bild och rapportering av verkligheten ses som konstant ofullständig (Strömbäck 2014, 166).

När tidningar gör sin nyhetsvärdering, kan man säga att det generellt handlar om hur intressant eller viktigt ett ämne är för publiken. Nyhetsvärderingen kan sedan delas in i två olika huvudfaktorer som styr vad som anses nyhetsvärdigt. Faktorn som handlar om intresse innebär att medierna producerar nyheter som de tror att publiken är intresserad av, vilket innebär att de erbjuder ett utbud som kan leva upp till publikens efterfrågan. Faktorn som handlar om vikt handlar om att medierna väljer att producera nyheter av saker och händelser som de anser vara viktigt att publiken känner till. Till dessa två huvudfaktorer, finns det också flertalet andra ”mindre viktiga” faktorer som spelar roll i nyhetsvärderingen. Exempelvis social, tidsmässig och geografisk närhet och graden av överraskning och sensation. En ytterligare viktigare faktor i nyhetsvärderingen handlar om till vilken grad nyheten passar ett visst medieformat (Strömbäck 2014, 169).

3.2 Medielogik

Teorin om medielogik handlar om att de olika medierna genom tiden har utvecklat olika former av berättartekniker för att kunna få en balans mellan informationsöverskottet och uppmärksamhetsunderskott när det gäller nyhetsvärdering.

Dessa berättartekniker är tillspetsning, förenkling, polarisering, konkretion, intensifiering, personifiering och stereotypisering. Sannolikheten att en nyheter tillslut publiceras, baseras på hur mycket en nyhet kan formas och göras om med hjälp av berättarteknikerna. Med medielogik som teori, syftar man alltså inte till en nyhets objektiva egenskaper, utan istället om möjligheten att omarbete nyheten så att den når de behov medierna har för att kunna fånga publikens intresse. Ur detta perspektiv kan man alltså plocka ut tre centrala faktorer gällande mediernas nyhetsvärdering: mediernas format och behov, nyhetens vikt och publikens tilltänkta intresse (Strömbäck 2014, 172).

3.3 Kultivationsteori

Enligt Pollack är den så kallade kultivationsteorin av särskilt intresse när det gäller forskning om medier och brott. På 60-talet gjordes flera undersökningar om vilka effekter medias rapportering av våld och brott har för människors rädsla för och uppfattning av brottslighet,

vilket ledde fram till kultivationsteorin. Denna teori pekar bland annat på att TV:s missrepresentation av brottslighet skapar överdrivna och felaktiga föreställningar om risker för människor att utsättas för våld och brott. Resultatet av dessa undersökningar visade att desto högre TV-konsumtion en människa hade, desto närmare låg deras uppfattning och föreställning om våld och brott den som TV-mediet rapporterade (Pollack 2001, 50-51).

3.4 Social avvikelse och moralpanik

En av de sociala produkter som journalistiken skapar är makten och viljan att beröra, men sättet att beröra har varierat över tid. Ekecrantz och Olsson (1994) utförde en analys över svenska dagstidningar och tidningstexter från olika år under 1900-talet, och fann bland annat att under den senare delen av 1900-talet använde medierna sig mycket av “drabbad-journalistik” och “offer-journalistik” för att beröra publiken (Pollack 2001, 60-61). Pollack konstaterar att nyheter om social avvikelse och brott, är nyheter som säljer bra och har ett högt underhållningsvärde. Därtill finns det också flertalet ekonomiska, politiska och sociala organisationer som har ett intresse i att definiera vad som betraktas som just avvikelser. Pollack beskriver vidare att nyhetsrapporteringen gör en distinktion och skiljer de “goda” från de “onda” genom att, visa nyhetsrapporteringen, moralisera mellan gott och ont. Journalistens roll är därför central i produktionen och distributionen av dessa avvikelsernyheter, och sätter därför gränsen mellan vad som är en normalitet och vad som är en avvikelse (Pollack 2001, 79).

När man beskriver begreppet moralpanik, förklarar man det på samma sätt som när katastrofer drabbar ett samhälle: de är av snabbt övergående karaktär, blossar upp och försvinner sedan.

Kännetecknen för moralpanik är också att någon eller några grupper identifieras som ansvariga för det upplevda hotet - som kan vara ett faktiskt hot såväl som ett föreställt. Ett “vi” och ett “de” uppkommer, föreställningen sprids sedan och omfattar många personer. Moralpaniken kan gå obemärkt förbi utan några större efterlevande konsekvenser, men kan också leda till bestående förändringar i exempelvis lagstiftning, praxis i polisens rutiner eller förändringar i sociala rörelser eller andra delar av kontrollsystemet (Pollack 2001, 83-84).

Pollack menar dock att det är en omöjlighet att fastställa när reaktioner går att betrakta som överdrivna i förhållande till verkligheten, eftersom man då måste studera varje enskilt fall. Men kriminalitet i medierna är en konstruerad verklighet och framstår som det största av samhällets problem och hot. Detta kan förklaras genom att straffpolitik har blivit en marknadsvara - som säljs av medierna. Mediernas involverande i rättsapparaten ställer frågor och krav om följder och konsekvenser för samhället, men gränserna mellan underhållning och information har suddats ut längs med vägen, och är idag inte lika självklara. Uppmärksammade rättegångar blir till mediaspektakel, och har således blivit ett intimt samspel mellan medier och brott (Pollack 2001, 318-319).

3.5 Terrorism som begrepp

För att rättvist kunna bedöma vad en terrorist är, och vad som räknas till en terroristattack måste man fastställa vad begreppet terrorism handlar om. Beroende på vem som definierar begreppet, med vilka värderingar och normer som råder i samhället och i vilken typ av kultur man befinner sig i - varierar också begreppet, och vem som räknas som en terrorist. Ett exempel på hur värderingar och normer snabbt förändras kunde ses efter 11 september-attackerna, då bilden av terrorism förändrades radikalt i många ögon - dels i USA, men också den allmänna opinionen världen över påverkades.

Detta innebär vissa svårigheter då "terrorism" är ett värdeladdat begrepp som tolkas olika i olika kulturer. Enligt boken *"Framing Terrorism: The News Media, The Government and the Public"* pekar man på denna svårighet genom att förklara att terrorism till viss del ligger i betraktarens ögon. I vissa kulturer ses en grupp som terrorister, medan samma grupp i en annan kultur kallas för befrielseströrelser (Norris et al. 2003, 6-7).

Vidare beskriver författarna att det finns vissa attribut som måste uppfyllas för att ett dåd ska kallas terroristbrott, eller att personerna ska kallas för terrorister.

För att det ska röra sig om terroristbrott ska det röra sig om *"en metod eller taktik som involverar systematisk tvång eller hot, inklusive hot om eller bruk av våld i förstörelse av egendom eller fysisk skada på personer som används som en kontrollmekanism"* (Norris et al. 2003, 6).

När man pratar om systematik, syftar man till att det rör sig om ett mönster i handlingarna - snarare än att det handlar om en enskild olycka eller ensam händelse.

De attribut som behöver uppfyllas för att ett attentat ska klassas som terrorism är **teknik**, **måltavla** och **syfte**.

Teknik

Begreppet exemplifieras av användandet av *"sabotage, destruktiva upplopp, kapningar, avrättningar, kidnappningar, anlagda bränder, massförgiftning, tortyr, våldtäkt, bombningar, olaglig fängslande av personer för att orsaka rädsla, osäkerhet och ångest hos den befolkningen som är målgruppen för dådet"* (Norris et al. 2003, 6).

Måltavla

Huvudsakliga mål för terroristdåd är den civila befolkningen, som är slumpmässigt utvalda och våld kan riktas mot specifika mål som är involverade i konflikten. De ofta slumpmässiga, oförutsägbara och urskillningslösa effekterna av terroristernas tvång på sina omedelbara offer, har förmågan att sprida oro och ångest även till människor som inte befinner sig i dådets omedelbara närhet (Norris et al. 2003, 7).

Syfte

Terrorism är ett instrument som används för att uppnå flera politiska mål. Motivationen är ofta oklar; det är dock vanligt att de omedelbara politiska målen är inkluderade, att sprida skräck och oro bland de omedelbara offren och deras familjer - liksom den breda allmänheten.

Ett huvudsyfte är också inledningsvis att eliminera motståndare och förstöra symboliska mål, som exempelvis Pentagon eller Arafat's Palestinska högkvarter (Norris et al. 2003, 7).

Men varken forskarsamhället eller FN har kunnat enas kring begreppet terrorism. Det finns alltså ingen entydig definition av vad terrorism är. Det gör att varje land definierar terrorism utifrån sina egna nationella intressen.

Inom EU har medlemsländerna kommit överens om en gemensam definition av terroristbrott, vilken också har införts i svensk lag (Lagen om straff för terroristbrott). Enligt denna definition är terroristbrott handlingar som allvarligt kan skada en stat eller mellanstatlig organisation om de syftar till att:

1. Injaga allvarlig fruktan hos en befolkning eller befolkningsgrupp
2. Tvinga offentliga organ eller en mellanstatlig organisation att vidta eller avstå från att vidta en åtgärd
3. Destabilisera eller förstöra grundläggande politiska, konstitutionella, ekonomiska eller sociala strukturer (Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, 2015)

Förutom att definiera begreppet terrorism, är det också viktigt att skilja på två brott som kan te sig likadana och med samma typ av angreppsgrupp och tillvägagångsätt: **hatbrott och terroristbrott**.

Hatbrott är brott som är baserade på gärningsmannens samhällssyn, och som ibland tycks passa in på beskrivningen av terroristdåd. Lagen om hatbrott (som återfinns i västvärldens demokratier) lägger fokus på motiven bakom brottet: ett brott som ska vara riktat mot ”skyddade” befolkningsgrupper. Hatbrott blir därför ett polisärende istället för ett ärende gällande nationell säkerhet.

Skillnaden är inte alltid klar mellan hatbrott och terrorism. Alla hatbrott är inte terroristdåd och alla terroristdåd är inte hatbrott, men det kan fortfarande gå att se likheter i de olika brotten. Grupper som begår hatbrott kan ibland likna kriminella organisationer och ibland paramilitära grupper eller terroristorganisationer. Oliktänkande terrorister har vid flertalet tillfällen slagit mot samhällen och system utan någon specifik religion, grupp eller ras i åtanke. Terrorister slår ofta mot den grupp som symboliserar vad de försöker motverka.

Det är först när **politiskt våld** riktas mot en specifik grupp (ras, religion, nationalitet) som dådet **skulle kunna** betraktas som både hatbrott och terrorism (Gus 2003, 31-32).

Media tenderar också att göra ett likamedtecken när det handlar om extremism och terrorism. Extremism tillkännages av sin intolerans gentemot meningsmotståndare och motsägande åsikter, och dessa åsikter är de främsta motivationerna för en extremist att bli terrorist.

Personer som korsar gränsen mellan terrorist och extremist har alltid nobla argument och rättfärdigar våldet mot sina mål. Extremism är ett radikalt uttryck av personens politiska värderingar. Både värderingarna i sig samt hur personen uttrycker sina värderingar är grundelement för att definiera extremism (Gus 2003, 6).

4. Metod

Vi har använt oss av kvantitativ innehållsanalys för att granska och analysera artiklar från Sveriges största aktörer inom dags- och kvällspress: Aftonbladet, Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet.

Aftonbladet är en obunden socialdemokratisk kvällstidning och är också Sveriges största kvällstidning med en upplaga på runt 170 000 (Medievärlden, 2014). Dagens Nyheter är en oberoende liberal morgontidning och också Sveriges största morgontidning med en upplaga på runt 280 000. Svenska Dagbladet är en obunden moderat morgontidning med en upplaga på runt 160 000 (Tabloid, 2016).

De tre tidningarna valdes för att representera både dags- och kvällspress och därför kunna antas representera skriven press rent generellt. Då de tre tidningarna har olika politiska inriktningar ger detta också en större generaliserbarhet.

4.1 Avgränsning och urval

Det avgränsande urvalet har vi gjort genom att endast använda oss av artiklar som är tryckta inom en specifik tidsram och att de ska beröra de olika våldsdåden. Texterna som ingått i vår undersökning är nyhetsartiklar, reportage, ledare och krönikor. Vi har inte använt oss av något externt åsiktsmaterial i vår analys, såsom debattinlägg eller insändare. Detta avgränsande urval gjordes för att minska risken att få med för mycket material som är baserade på åsikter från författaren och därför inte nödvändigtvis kan hävdas representera de berörda tidningsaktörerna.

4.2 Strukturering och genomförande

Vi valde att använda oss av tidsramen en vecka från dagen efter de olika våldsdåden. Anledningen till att vi valde så få datum - när det gick mer än ett år till Behring Breivik dömdes för terrorattentaten i Norge, och fyra månader innan utredningen i Anton Lundin

Pettersons fall blev offentlig - är då vi främst är intresserade av hur gärningsmännen porträtterades i det inledande skedet av dåden och brottsutredningen. Vi motiverade valet av dagar genom att den inledande rapporteringen av våldsdåden var det vi var intresserade av, då våra frågeställningar främst är riktade mot att se medias initiala rapportering av gärningsmännen. I den inledande fasen hade vi planerat att koda in 30 dagar framåt, från och med att dådet begåtts. Vi märkte dock snabbt att ju längre tid som gick från dådet, ju mindre kom artiklarna att handla om gärningsmannen och/eller dådet i sig. Vi valde då att se över syftet med uppsatsen och då det är den inledande rapporteringen vi är intresserade av, valde vi att minska antalet dagar till sju.

De sökord vi använts oss av i vår sökning är platserna för dåden, det vill säga Drottninggatan, Utøya och Trollhättan. Vi kodade även in de tre gärningsmännens namn, för att få relevans i sökningarna: Anders Behring Breivik, Taimour Abdulwahab och Anton Lundin Pettersson. Det totala antalet artiklar vi har analyserat är 636 artiklar.

4.3 Överblick och sammanfattning av urval

Efter att vi analyserat samtliga artiklar hade vi ett slutmaterial på 242 artiklar på de tre gärningsmännen och sammanlagt i de tre tidningarna. Vi har plockat bort de artiklar som inte har direkt koppling till de olika våldsdåden, utan endast har kommit med i sökningen för att något av sökorden finns med på någon plats i materialet. Bortfallet är även externt åsiktsmaterial såsom debattinlägg och insändare. Inräknat i bortfallet är också dubletter, som kommer med två eller flera gånger i sökningarna då de innehåller både namnet på gärningsmannen och platsen för dåden.

4.4 Innehållsanalysen som metod

Vi bestämde oss för att använda oss av metoden kvantitativ innehållsanalys. Denna metod är lämplig när man vill ta reda på förekomsten av ett materials innehållsliga kategorier. Enligt Metodpraktikan innebär detta att *“undersökningen baseras på likvärdiga och därmed jämförbara uppgifter om så pass många analysenheter att dessa uppgifter kan uttryckas och analyseras med siffror”* (Esaïsson et al. 197). Detta gör att den kvalitativa innehållsanalysen med fördel kan användas när man vill undersöka förekomsten av systematiska klassificeringar, exempelvis hur många gånger ett visst ord eller kategorier förekommer, eller hur stort utrymme kategorierna får i det undersökta materialet.

Kritik som riktats mot den kvantitativa innehållsanalysen är att metoden skulle innefatta ett "mekaniskt räknande" av kategorier, medan kvalitativ innehållsanalys, å andra sidan, skulle vara en metod som fokuserar på *tolkning* av det valda materialet. Tvärtom hävdar Metodpraktikan att kvantitativ innehållsanalys innebär "*tolkning av innehållsliga enheterna, för att de ska kunna placeras i rätt kategori*" (Esaïsson et al. 198).

Anledningen till att vi valde att använda oss av en kvantitativ innehållsanalys är för att vi ämnade att undersöka ett stort material av tidningsartiklar, och den valda metoden gav oss möjligheten utföra detta på ett tidseffektivt sätt.

4.5 Metodologisk reflektion

Vi visste från början att det skulle kunna komma att bli problematiskt med kvantitativ innehållsanalys som metod i denna forskning, då det finns flera synonymer till de ord vi använt som markörer. För att minimera risken att missa viktiga ordmarkörer valde vi att koda in flertalet beskrivande ord, som kan analyseras i samband med varandra i kombination med teorier och tidigare forskning kring ämnet.

Vi märkte också att flertalet artiklar - som vore intressanta för forskningen - blev intetsägande i och med den kvantitativa metoden. Exempelvis Katrine Marçals ledare i Aftonbladet dagen efter dåden i Norge, utförda av Anders Behring Breivik: "*Det går bara att vända sig till mördaren. Den eller de som vi just nu inte vet något om. Vi skulle kunna berätta för dem om Norge.*" (Marçal 2011, 2)

Här antyder man tydligt i ett inledande skede att första tankarna inte går till en person född och uppväxt i Norge. Texter som denna och liknade innehåller mycket intressant när det kommer till mediernas hantering av terrordåd, men som går förlorat vid den kvantitativa analysen.

Det är också problematiskt utifrån ett tolkningsperspektiv, vilket vi insåg halvvägs in i analysen. Vi minimerade då risken för systematiska fel genom att bara utgå från att tidningarna skulle **benämna** och inte **antyd**a hur gärningsmännen beskrivs.

Under analysen kodade vi alla tre varsin tidning och diskuterade de artiklarna vi var osäkra på om vi tolkade utifrån våra egna erfarenheter, bakgrunder och värderingar. Detta gjorde att vi minskade risken för fel baserade på värderingar.

Vid sammanställningen av resultatet tittade vi på samtliga av de variabler vi valde att använda till diagram och analysera.

Genom att hålla oss till den kvantitativa metoden har vi dock en större chans att kunna generalisera och dra mer välgrundade slutsatser, än om materialet till större del hade varit beroende av våra tolkningar.

4.6 Bortfall

Vi bestämde inledningsvis att inte koda artiklar som endast kom med i sökningen baserat på exempelvis adressen för dåden. Vi läste igenom samtliga artiklar och gjorde därefter en bedömning vad som ansågs relevant. För att vara konsekventa och ha en hög validitet, följde vi samma mall i samtliga tidningar och med alla tre gärningsmännen:

Om inte artikeln rörde det/de specifika dådet/en och/eller gärningsmannen togs det bort. Om artiklar handlade om följder av dåden, eller vinklar som inte direkt berörde gärningsmannen och/eller dåden kodades dessa in som "ej relevanta vinklar", då de fortfarande handlade om ämnet. De artiklar som inte kodades överhuvudtaget var notisar och bylinelösa artiklar samt externt åsiktsmaterial i form av exempelvis insändare och gästskribenter.

Då vi inledningsvis i den första sökningen hade över 600 artiklar, innebär det att vårt bortfall är väldigt massivt. Vi motiverar dock validiteten med att det gör vår generaliserbarhet större, eftersom vi inte tagit med artiklar och texter som inte har direkt anknytning till ämnet. Hade vi tagit med dessa artiklar, hade resultatet blivit missvisande - exempelvis i frågan "Benämns gärningsmannen som terrorist?", där svaret blivit nej. Detta hade därför gjort att resultatet och analysen hade blivit helt annorlunda - och också missvisande.

5. Analys

5.1 Översikt

Det vi fokuserat på i vår analys är likheter och skillnader mellan de olika gärningsmännen i medias rapportering kring deras dåd. Framförallt har vi fokuserat på hur religionstillhörighet och ideologi har kopplats samman med gärningsmännen och/eller dåden.

En av våra huvudsakliga frågeställningar har varit om det finns något samband mellan gärningsmännens bakgrund, etnicitet och politiska ideologi och hur media porträtterat deras våldsdåd.

Det totala antalet artiklar som varit med i analysen var, som tidigare nämnt, 242 artiklar.

Fördelningen på dessa var följande: 124 artiklar på Anders Behring Breivik, 70 artiklar på Taimour Abdulwahab och 48 artiklar på Anton Lundin Pettersson.

Figur 1.

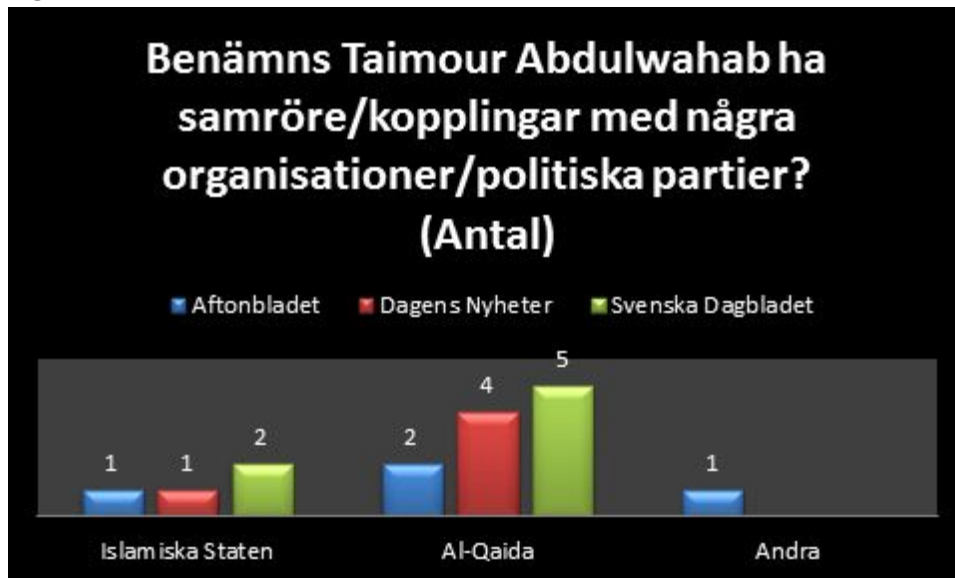

Al-Qaida benämns initialt i en krönika, i samband med att man förutsätter att gärningsmannen är av icke etnisk härkomst. Fremskrittspartiet har inga kopplingar till terrorism eller terrorister, utan är ett politiskt parti i Norge med invandrarkritiska åsikter. Fremskrittspartiet tog även starkt avstånd från Anders Behrings Breiviks aktioner.

Vad som är intressant med benämningen av Anders Behring Breiviks samrören med andra organisationer och/eller politiska partier, är att Fremskrittspartiet nämns nio gånger totalt. Detta, trots att Fremskrittspartiet tog tydligt avstånd från allt samröre med Behring Breivik, tillsammans med att han tidigare uteslöts ur partiet för att hans åsikter var för extrema och radikala. Al-Qaida benämndes i samband med de två attentaten i Norge, men detta var i

samband med att man förutsatte att gärningsmannen var av annan härkomst än etnisk norsk. I krönikan där Al-Qaida nämndes i samband med attentaten i Norge, benämndes det även som en potentiell förklaring att gärningsmannen "gick islamisternas ärenden" (Hansson 2011, 31).

Figur 2.

Såväl Al-Qaida och Islamiska staten är konstaterade terroristorganisationer som främjar våldsbejakade extremism.

Att Al-Qaida och Islamiska Staten nämndes i samband med rapporteringen om Taimour Abdulwahab är inte speciellt förvånande, med anledning av det "hotbrev" han skickat till TT och Säpo. Det vore nästan orimligt om tidningarna *inte* hade nämnt dessa organisationer.

Figur 3.

Sverigedemokraterna är ingen terroristorganisation, eller en organisation som stödjer terrorism, utan är ett politiskt parti i Sverige, med invandrarkritiska åsikter.

Det är intressant att Anton Lundin Petterssons samröre med Sverigedemokraterna nämns fem gånger - framförallt då de i de flesta fallen benämns genom att de tar avstånd från gärningsmannens handlingar.

5.2 Kategorisering av gärningsmännen – terrorist eller enskild galning?

Extremism är den primära förlagan till terrorism - den bakomliggande grunden - eller synen på samhället, som sedan används för att rättfärdiga våld. Vanligt återkommande drag hos extremister är: intolerans, moraliska absoluter (inga gråzoner, linjerna mellan ont och gott är klara), breda generaliseringar som baseras på den egna tron snarare än objektiva fakta, konspiratoriskt lagda och fanatiska i sin världsbild (Gus 2003, 28).

Extremister och terrorister handlar utifrån ett klart mål, uppgift och syfte. Genom att skapa en världsbild som separerar dem från det övriga samhället, så ses handlingarna utförda av extremister som logiska, utifrån de som delar extremistens perspektiv (Gus 2003, 30).

Figur 4.

Figur 5.

Anton Lundin Pettersson benämndes som extremist totalt åtta gånger, alla dessa gånger var i artiklar som publicerats i Aftonbladet. I Svenska Dagbladet och Dagens Nyheter benämns Taimour Abdulwahab som extremist *fler* gånger än Anders Behring Breivik. Taimour Abdulwahab benämns som extremist totalt 21 gånger, men inte någon gång som högerextrem, vilket är i direkt motsats till Anton Lundin Pettersson som omnämns som högerextremist tio gånger, och extremist åtta gånger.

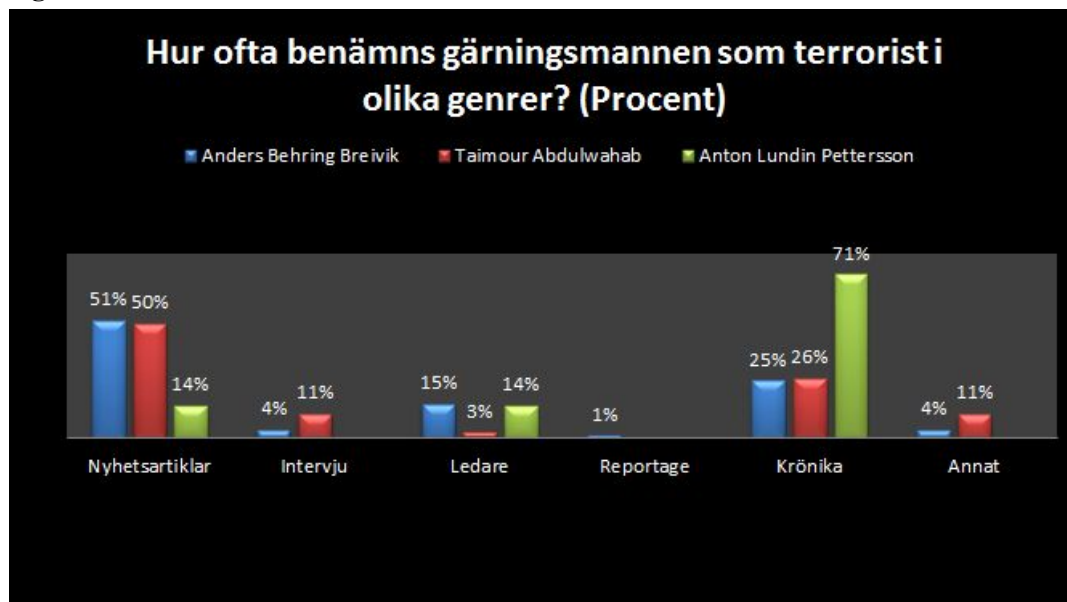
Figur 6.

Taimour Abdulwahab, total procent 99 % då decimaler avrundats nedåt.

Av de tre gärningsmännen, benämns Anders Behring Breivik som terrorist flest gånger. Aftonbladet är den tidningen som benämner Anders Behring Breivik som terrorist flest gånger - i 37 % av artiklarna som rör honom eller något av de två dåden han utförde. Vår ursprungshypotes var att kvällspress, i det här fallet Aftonbladet, skulle vara snabbare med att använda begreppet terror och/eller terrorist. Denna hypotes kom från teorin att kvällspressen är mer sensationsinriktad - att man är mer inriktad på att sälja lösnummer och få människor att läsa nyheterna med hjälp av katastrofjournalistik. Som Pollack skrev i sin avhandling, säljer och berör journalistik som har ett offer och en förövare, och journalistik som gör en distinktion mellan det goda och det onda (Pollack 2001, 60-61). Därför är det rimligt att anta att Aftonbladet använde sig av denna distinktion i sin rapportering om Anders Behring Breivik: den onda terroristen och de oskyldiga ungdomarna. I fallet med Anders Behring Breivik bekräftades alltså vår hypotes, medan resultatet i Anton Lundin Petterssons och Taimour Abdulwahabs fall inte skiljer sig avsevärt mycket mellan de olika tidningarna. Aftonbladet var också den tidning som hade flest artiklar som beskrev offer och överlevande, vilket också faller under kategorin att skilja på de goda och de onda, i detta fall de oskyldiga och de skyldiga.

Figur 7.

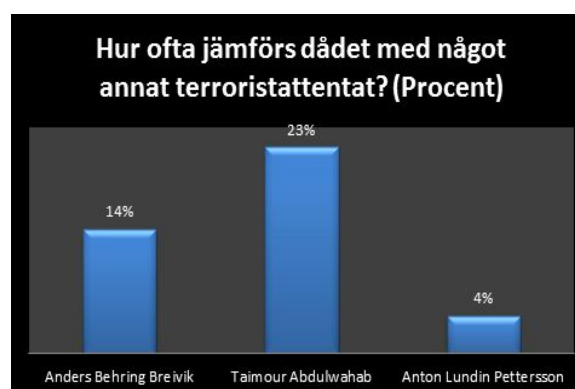
Taimour Abdulwahab, total procent 101 %, då decimaler avrundats uppåt. Anton Lundin Pettersson, total procent 99 %, då decimaler avrundats nedåt.

När vi analyserade de olika genrerna av nyhetstexter, framkom det intressanta skillnader mellan de olika gärningsmännen. De gånger Anton Lundin Pettersson benämndes som terrorist, var det i majoriteten av fallen interna åsiktsartiklar, som krönikor och ledartexter (se figur 7). Anton Lundin Pettersson är också den av de tre gärningsmännen som benämns som terrorist minst antal gånger, vilket kan tyda på att man på redaktionen dragit sig för att “officiellt” kalla Anton Lundin Pettersson för terrorist. 85 % av de gånger Anton Lundin Pettersson benämns som terrorist, har det varit i ledartexter eller krönikor. Den skillnanden är markant från Anders Behring Breivik och Taimour Abdulwahab, vars benämningen i olika genrer är mer jämnt fördelad.

Figur 8.

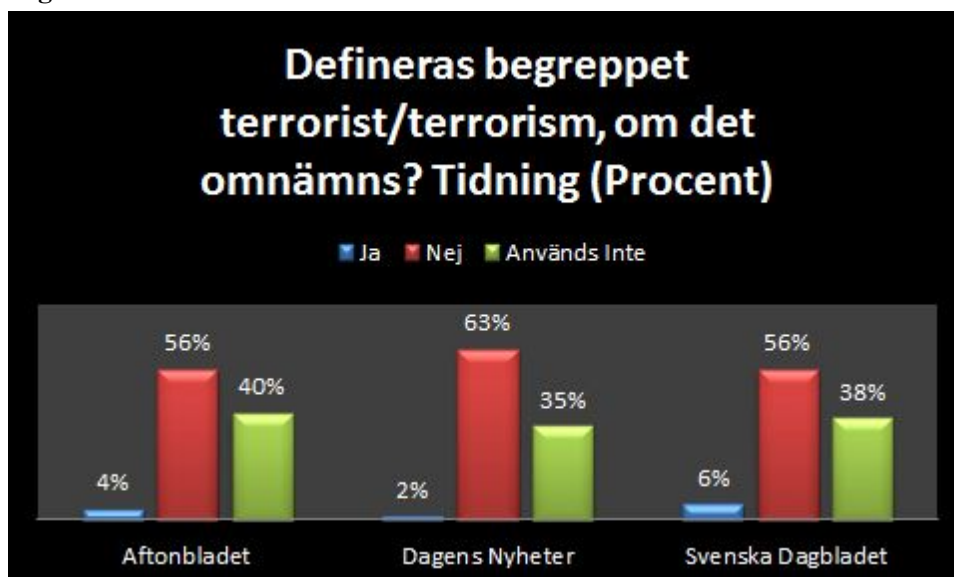
Figur 9.

I 27 % av artiklarna om Taimour Abdulwahab och sprängningen på Drottninggatan benämndes risken för fler dåd. Varken Anders Behring Breiviks eller Anton Lundin Petterssons dåd var i närheten av den andelen (se figur 8).

Å ena sidan kan det förklaras genom att Taimour Abdulwahab skickade ljudfiler till TT och Säpo strax innan dådet, där han bland annat säger att *“nu har islamiska staten uppfyllt vad de har lovat er. Vi finns nu här i Europa och i Sverige, vi är en verklighet, inget påhitt, mer vill jag inte säga om detta.”* Å andra sidan misslyckades Abdulwahab med sitt syfte och lyckades enbart ta livet av sig själv. Anders Behring Breivik i sin tur hade under tre år skrivit ett 1500 sidor långt manifest som grundligt gick igenom hans hat mot mångkultur och det han kallar för “kulturmarxism”. Han var engagerad i Fremskrittspartiet och sade sig tillhöra Europeiska Tempelriddarorden. Hans manifest innehöll allt från avancerade ideologiska teorier till lösningar för hur Europa bör mobilisera en motståndsrörelse för kommande årtionden. Anmärkningsvärt är också att efter Breiviks dåd benämndes risken för fler dåd endast i 14 procent av fallen. Detta trots att han systematiskt och kontrollerat tog livet av 69 personer på Utøya, efter att ha sprängt en bomb som dödade åtta personer i centrala Oslo.

Figur 10.

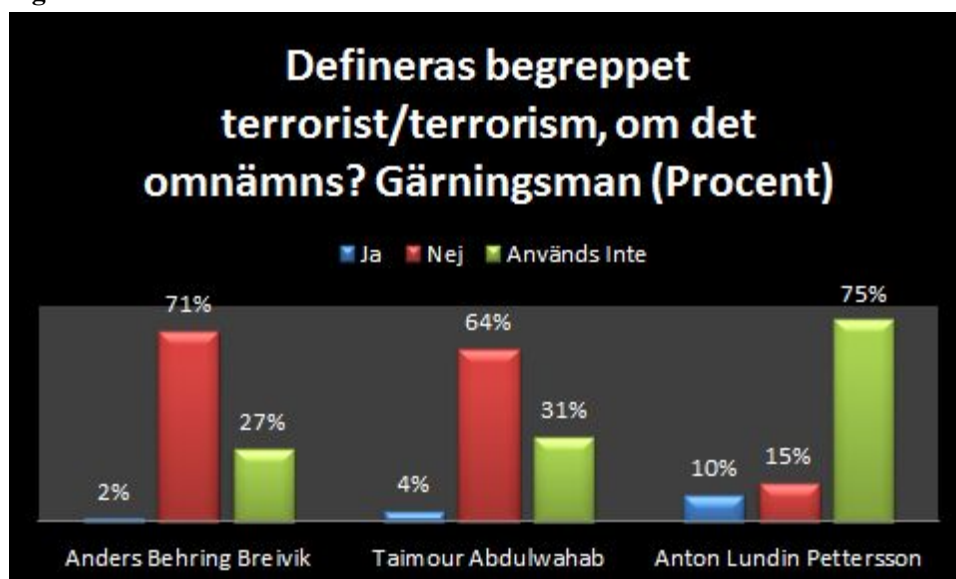

En gemensam faktor i tidningarnas rapportering om dåden är att man väldigt sällan definierar begreppet terrorist och/eller terrorism när man använder det. Dessa begrepp är vida debatterade, svårdefinierade och extremt värdeladdade. Begreppen terrorist och/eller

terrorism används utan att definieras i 56-63% av fallen (se figur 10). Endast 6 % av gångerna har Svenska Dagbladet valt att definiera ordet när dom har använt sig av det, och med den procenten är de ledande bland de utvalda tidningarna.

Problematiken med att använda sig av ett värdeladdat begrepp utan att definiera det, blir att tidningarna själva bestämmer vad som är terrorism och inte, vilket man sedermera rapporterar till allmänheten. Då definitionen av terrorism är väldigt individuell beroende på kultur, etnisk bakgrund och normer, och inte universalt överenskommen, blir det problematiskt om tidningarna själva väljer när det är terror och inte, utan någon direkt motivering. Speciellt problematiskt blir det om detta varierar beroende på ej relevanta faktorer i sammanhanget (kön, etnisk bakgrund, religion osv).

Figur 11.

Anders Behring Breivik benämns som terrorist i flest antal artiklar (se figur 6). Det är också i hans fall som begreppet används flest gånger utan att definieras, 71 %. Motsatt resultat hittar vi i fallet Anton Lundin Pettersson. Antalet gånger man kallar dådet eller gärningsmannen för terrorist/terrorism utan att definiera är klart minst (15 %). Samtidigt är det i detta fall tidningarna väljer att definiera terrorism/terrorist flest gånger.

Det dök upp en debatt i samband med Anton Lundin Petterssons dåd i Trollhättan om varför brottet inte klassades som terrorism. Detta kan vara förklaringen till varför man i detta fall valt att definiera begreppet flest gånger (procentuellt).

Det finns en stor problematik i att medier i så stor utsträckning väljer att benämna ett våldsdåd som terrorism, eller en gärningsman som terrorist, utan att definiera och fastställa varför de valt dessa begrepp.

Därtill, påverkas allmänheten i stor utsträckning av vad media väljer att rapportera om - och hur man väljer att rapportera om det. Som vi tidigare nämnde om kultivationsteorin, så påverkas allmänhetens bild av verkligheten beroende på hur mycket av informationsflödet man får via något medieformat. Det gör att vi - indirekt - förutsätter på flera sätt, att det vi läser, ser och hör i nyhetsrapporteringen automatiskt blir en del av verkligheten och "sanningen", om vi inte har några egna erfarenheter och upplevelser om det rapporterade hotet (Pollack 2001, 50-51). Därför finns det en risk för att det idag finns en stereotypisk bild av vem som är en terrorist.

5.3 Anton Lundin Pettersson - undantaget

Anton Lundin Pettersson är den enda av de tre gärningsmännen vars brott benämns som ett **hatbrott**. Som det beskrevs i teoridelen av denna forskning, är det viktigt att skilja på terroristbrott och hatbrott - även om de kan te sig likadana i vissa fall.

Hatbrott är brott som är baserade på gärningsmannens samhällssyn, och som ibland tycks passa in på beskrivningen av terroristdåd. Det är först när **politiskt våld** riktas mot en specifik grupp (ras, religion, nationalitet) som dådet **skulle kunna** betraktas som både hatbrott och terrorism (Gus 2003, 31-32).

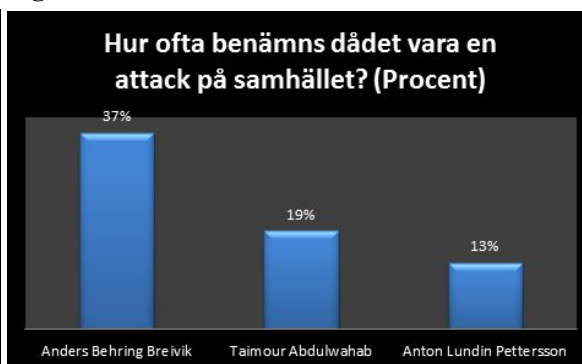
Anton Lundin Petterssons offer var alla svenskar med invandrabakgrund, som gick på en skola i ett område i Trollhättan där det nästan uteslutande gick barn och ungdomar med rötter i andra länder än Sverige. Anton Lundin Pettersson lämnade även efter sig ett brev där han förklarade att "något måste göras" åt situationen med invandrare i Sverige. Därtill kunde man också fastställa att Anton Lundin Pettersson varit verksam på flera invandrarfientliga forum och delade nazistiskt innehåll via sociala medier.

Trots detta - kallades hans brott för hatbrott femton gånger i svensk dags- och kvällspress. Han kallades terrorist i totalt 14 % av artiklarna om honom och hans dåd, där majoriteten är från krönikor eller ledare: det vill säga åsiktsmaterial.

Figur 12.

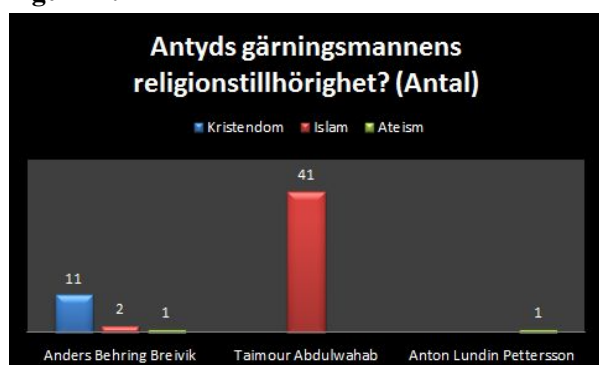
Figur 13.

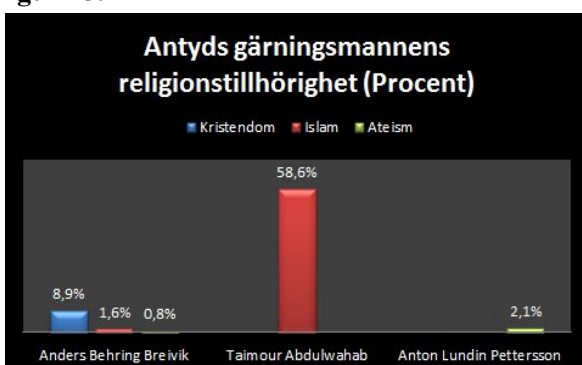
5.4 Hur viktig är religionen?

Den typ av terrorism som gemene man får till sig via media är en typ av definiering av begreppet terrorism. Många av de terrordåd som utförts i modern tid har haft motiv som varit och/eller kan tänkas vara religiösa, om man ser till den mediala definitionen av terrorism. Men långt ifrån alla terrordåd bygger på ett religiöst motiv, utan snarare en politisk ideologi eller med andra ideologiska motiv (Europol, 2014). Snarare det motsatta, under 2014 rapporterade sju EU-länder¹ 199 terroristattacker, varav två var drivna av religiösa motiv. Den absolut största andelen av terroristdåd begås av olika separatister/separatistgrupper (Europol, 2014).

Figur 14.

Figur 15.

Det är i ett inledande skede i rapporteringen som man antyder att gärningsmannen Anders Behring Breivik skulle ha kopplingar till islam.

I artiklarna om Taimour Abdulwahab och terrordådet på Drottninggatan, nämns eller antyds gärningsmannenes religionstillhörighet 41 gånger. Jämfört med Anders Behring Breiviks 14 gånger och Anton Lundin Petterssons en gång. En del av förklaringen till varför Taimour

¹ *Belgien, Frankrike, Grekland, Italien, Spanien, Storbritannien

Abdulwahabs religionstillhörighet nämns så otroligt mycket mer frekvent, kan vara att det konstaterades väldigt snabbt att Taimour Abdulwahabs terrordåd hade både politiska och religiösa motiv (i det brev han skickade till TT och Säpo innan sprängningarna står bland annat: *“Nu ska era barn, döttrar och systrar dö, likasom våra bröder och systrar och barn döer”* - *“I den barmhärtige Gudens namn. Bönen och freden till profeten Muhammed, fred vare över honom”*). I över hälften (58,6 %) av artiklarna om Taimour Abdulwahab omnämns eller antyds hans religionstillhörighet, vilket till viss del kan förklaras med att han såg sig själv som en krigare av jihad (helig krigare i Allahs namn).

I de fall där Anders Behring Breiviks religionstillhörighet nämndes eller antyddes, omnämndes det snarare som en del av hans uppväxt, hans familj och beskrivningarna av honom som person - snarare än att vara en förklaring till det terrordåd han utförde.

6. Resultat och slutsatser

6.1 Avslutande reflektioner

Oavsett vad diagrammen och våra analyser visar, kan man med säkerhet fastställa att två av de tre gärningsmän vi valt att analysera har konstaterats vara terrorister - en av dem är död (Taimour Abdulwahab), och en av dem dömdes till fängelse för terroristbrott (Anders Behring Breivik).

Anders Behring Breivik kallades terrorist i media ganska tätt inpå sina dåd i Norge - men det var innan man var helt säker på att han var etnisk norsk och högerextremist. Och även när hans etnicitet blev känd, skrevs det bland annat att han eventuellt *“gick islamisternas ärenden”* (Hansson 2011, 31). Anders Behring Breivik dödade 69 personer på Utøya och 8 personer i Oslo.

Taimour Abdulwahab kallades terrorist i media i direkt anslutning till dåden. Den första benämningen han fick i svensk skriven press var *“självordsbombare”*, vilket är lätt att konstatera är ett ord förknippat med terrorism. Taimour Abdulwahabs enda dödsoffer var han själv.

Anton Lundin Pettersson kallades främst terrorist i åsiktsmaterial, och i utredningen som blev offentlig fyra månader efter hans död, framgår att hans dåd rubriceras som ett hatbrott. Anton Lundin Pettersson dödade tre personer, innan han sköts av polis och avled av sina skador.

Han hade lämnat ett brev i sitt pojkrum, där han beskriver att “något måste göras” åt situationen i Sverige, han var medlem på flera högerextrema och nazistiska forum och gick till attack på en skola.

Vad som går att konstatera, är att samtliga tre gärningsmän har något gemensamt: de slog till mot samhällets svaga punkt - eller samhällets hjärta.

Anders Behring Breivik detonerade först en bomb i Oslos regeringskvarter och mördade 69 ungdomar som var medlemmar i Arbetarpartiet i Norge. Taimour Abdulwahabs mål var Drottninggatan, en av Stockholms längsta och mest välbesökta gator - mitt i julruschen. Hade bomben detonerat som planerat, hade den med största sannolikhet krävt många fler dödsoffer än gärningsmannen själv.

Anton Lundin Pettersson gick till svärdattack på en skola, och högg ner såväl lärare som elever.

Samtliga tre gärningsmän har också drivits av ett tydligt ideologiskt och/eller politiskt motiv där alla tre gärningsmän efterlämnat någon form av skriftligt material - där de rättfärdigar sina handlingar. Anders Behring Breivik hade skrivit ett över tusen sidor långt manifest under flera år, om varför Norge och västvärldens behövde slå sig fria från “islamifieringen” innan det skulle vara för sent. Taimour Abdulwahab skickade ett hotbrev till TT och Säpo om att västvärlden skulle betala för alla systrar och bröder som dött i Mellanöstern och att han gjorde det i profetens namn. Anton Lundin Pettersson agerade mot bakgrund av den svenska invandringspolitiken, och med en stark tro på att Sverige skulle må bättre av mindre invandrare, vilket han rättfärdigade i ett så kallat “självordsbrev” som återfanns i hans pojkrum.

Detta rättfärdigande är en viktig beståndsdel i definitionen för någon som har korsat gränsen mellan extremism och terrorism (Gus 2003, 6).

I omfattning påminner Taimour Abdulwahabs brev till TT och Anton Lundin Pettersson brev som hittades av polisen, varandra mest. Anders Behring Breiviks enorma manifest står ut.

Anders Behring Breivik benämndes vara driven av ideologiska och/eller politiska motiv i 43 % av artiklarna om honom eller dådet, Taimour Abdulwahab i 44 % och Anton Lundin Pettersson i 38 % (se figur 13).

Anmärkningsvärt är då, att trots att samtliga tre gärningsmän stämmer in på EU:s definition av terrorism - och också den definition som tidningarna faktiskt använder i de fåtal fall de definierar begreppet - är det bara två som "konstateras" vara terrorister i svensk skriven press. Varför?

En teori kan vara att det handlar om digniteten på antalet döda. Anders Behring Breivik ansågs vara terrorist på grund av antalet dödsoffer.

Men, i sådana fall borde i Taimour Abdulwahab inte kallas terrorist - eftersom han bara dödade sig själv.

En annan teori kan också vara hur stor risk det är för potentiella dödsoffer, och då borde även Anton Lundin Pettersson kallas för terrorist. Han dödade tre personer, men det har i utredningen framkommit att dödsoffren kunde blivit otroligt många fler om han hade kommit till skolan några minuter tidigare. Även Taimour Abdulwahab hade kunnat döda betydligt många fler, om bomben runt hans midja inte detonerat för tidigt.

Om terrorism som begrepp baseras på etnicitet eller religiös tillhörighet i media, borde rimligtvis Anders Behring Breivik inte kallats för terrorist. Men viktigt att ta med i beräkning då, är att Behring Breivik inledningsvis kallades terrorist för att man trodde att han hade någon sorts koppling till islam eller terroristorganisationer.

Genom att analysera vårt kodade material kan vi klart slå fast att svenska medier sällan definierar det svåra begreppet terrorism när de använder sig av det. Det tycks även vara flytande i vilka fall och i vilka delar av tidningen man använder ordet. Tydligt blir också, att i de fall man definierar begreppet terrorism i Anton Lundin Petterssons fall, gör man det ofta för att påvisa att han *inte* stämmer in på definitionen av en terrorist.

Den ideologiska drivkraften bakom dådet är en viktig faktor i definitionen av terrorism och extremism. I 18 av 48 artiklar beskrivs även Anton Lundin som extremist eller högerextremist/högerextrem, detta att jämföra med Taimour Abdulwahab som beskrivs som extremist i 21 av 70 artiklar (se figur 4 och 5).

Trots att man beskriver Taimour Abdulwahab och Anton Lundin Petterson med liknande ord, med ideologiska/politiska drivkrafter samt att bägge rättfärdigar sina handlingar, blir den

Taimour Abdulwahab benämnd som terrorist i snitt var fjärde artikel, och Anton Lundin Pettersson i var tjugonde.

Risken för fler dåd i samband med Taimour Abdulwahabs gärning benämns också som högst av alla tre fallen, 27 % av artiklarna benämner risken för fler dåd. Samma resultat har vi om vi tittar på jämförandet med andra terrordåd. I 23 % av artiklarna som handlar om Taimour Abdulwahab jämförs dådet med andra terroristdåd (se figur 8 och 9).

Att benämna risken för fler dåd, samt att jämföra med andra tidigare dåd, kan tydas som att tidningarna menar att detta potentiellt är ett dåd av många. Denna tolkning baserar vi på västvärldens rädsla för "islamistisk terror", och har alltså inget vetenskapligt belägg för. Men ser man till kultivationsteorin vi diskuterade i teoridelen av denna forskning, är det ett vedertaget fenomen med "vi och dom"-tänk när vi drabbas av någon form av katastrof eller liknande. Kultivationsteorin i kombination med att media styr vår bild av verkligheten till viss del, gör att vi påverkas på olika sätt av det vi läser.

Därför, om media benämner risken för fler bombdåd i julhandeln i kombination med en man från Mellanöstern som kallas för terrorist, är det helt rimligt att det är den bilden vi har av vad terrorism är och hur en terrorist ser ut. Vivien Burr skriver i sin bok "*Social Constructionism*" (Burr 2015), att vår bild av verkligheten påverkas av kultur, miljö och arv - och att denna bild ständigt kan förändras. Därför är en terrorist i västvärlden inte nödvändigtvis samma sak som en terrorist i Mellanöstern.

I Anton Lundin Petterssons och Anders Behring Breiviks fall, omnämns risken för fler dåd klart färre gånger, vilket skulle kunna tolkas som att händelserna är mer isolerade, att det är så kallade "enskilda vansinnesdåd".

Taimour Abdulwahabs eventuella koppling till någon av de konstaterade terroristorganisationerna var klart vagare än Anders Behring Breiviks hot om fler dåd av den påstådda gruppen "Tempelriddarorden".

Här ska man absolut ta i beaktning att ett hot om våld från en konstaterad terroristorganisation väger "tyngre" än hot från en okänd organisation, vilket kan motivera varför tidningarna har valt att benämna risken för fler dåd oftare i Taimour Abdulwahabs fall. Denna motivering får därför anses vara rimlig - det finns ett allmänintresse i att skriva om fler dåd från terroristorganisationer.

Allmänintresset handlar bland annat om exempelvis social, tidsmässig och geografisk närhet och graden av överraskning och sensation. En ytterligare viktigare faktor i nyhetsvärderingen handlar om till vilken grad nyheten passar ett visst medieformat (Strömbäck 2014, 169).

För att göra en rättvis analysering och bedömning av materialet och hur media valt att rapportera från de olika dåden, ska man dock vara medveten om skillnaderna i omfånget av de båda gärningsmännens dåd i analysen. Även om Anders Behring Breiviks attentat skedde i Norge så kan man hävda att eftersom landet ligger geografiskt, socialt och kulturellt väldigt nära Sverige så bör den svenska rapporteringen vara likartad, om dådet skulle begåtts i Sverige.

Anders Behring Breivik utförde en systematisk attack och dödade totalt 77 människor, Taimour Abdulwahab dödade bara sig själv. Med anledning av den analysen, bör vi rimligtvis vara mer rädda för en "ny" Anders Behring Breivik - en beräknande, ideologiskt driven massmördare (och senare konstaterad terrorist), än vad vi borde vara för en "ny" Taimour Abdulwahab - en terrorist med kopplingar till terroristorganisationer i Mellanöstern med västvärlden som tydligt mål.

7. Litteraturförteckning

7.1 Tryckta källor:

Burr, Vivien (2015): "Social Constructionism". Taylor & Francis Group. London/New York.

Esaiasson, Peter., Gilljam, Mikael., Oscarsson, Henrik., Wängnerud, Lena (2012):
"Metodpraktikan : Konsten att studera samhälle, individ och marknad". Norstedts Juridik AB.

Kushner, Harvey W (2002): "Political Terrorism: Analyses of problems and prospects for the 21st Century". University of Nebraska Press. Nebraska.

Kushner, Harvey W (2003): "Encyclopaedia of terrorism". Sage Publications Inc. USA.

Martin, Gus (2003): "Understanding Terrorism: Challenges, Perspectives and Issues". Sage Publications Inc. USA.

Norris, Pippa., Kern, Montauge., Just, Marion (2003): "Framing Terrorism". Harvard Kennedy School. USA.

Patton, Michael (1990): "Qualitative Evaluation and Research Methods". Sage Publications Inc. USA.

Pollack, Ester (2001): En studie i medier och brott. Institutionen för journalistik, medier och kommunikation, Stockholms universitet.

Ross, Jeffrey Ian (2007): "Political Terrorism. An Interdisciplinary Approach". Peter Lang Publishing. New York.

Strömbäck, Jesper (2014): "Makt, medier och samhälle: En introduktion till politisk kommunikation." Studentlitteratur AB.

Surette, Ray., Hansen, Kelly & Noble, Greg (2009): "Measuring Media Oriented Terrorism". Journal of criminal justice, vol 37.

7.2 Elektroniska källor:

European police office. 2015. European Union terrorism situation and trend report 2015.
<https://www.europol.europa.eu/category/publication-category/strategic-analysis/eu-terrorism-situation-trend-report-te-sat> (Hämtad 2016-05-06)

Hansson, Wolfgang. 2011. "Norge har fått sitt eget 11 september". *Aftonbladet*. 23 juli.
<http://www.aftonbladet.se/nyheter/kolumnister/wolfganghansson/article13365310.ab>
(Hämtad 2016-05-09)

Marçal, Katrine. 2011. "Vår öppenhet måste värnas". *Aftonbladet*. 23 juli.
<http://www.aftonbladet.se/nyheter/terrordadetinorge/article13364883.ab> (Hämtad 2016-05-09)

Marklund, Mikael. 2014. "Aftonbladets printchef: 'Hög lönsamhet trots tappet'".
Medievärlden. 21 maj
<http://www.medievarlden.se/nyheter/2014/05/hog-lonsamhet-trots-tappet> (Hämtad 2016-04-21)

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. 2015. "Vad är terrorism?"
<http://www.sakerhetspolitik.se/Hot-och-risker/Terrorism/Vad-ar-terrorism> (Hämtad 2016-04-07)

Tabloid AB. 2016. Tidningspartners.
<http://www.tabloid.se/page.php?content=Vara-tidningspartners> (Hämtad 2016-04-21)

KODSCHEMA

V1 – Artikel ID

V2 – Tidning

1. Aftonbladet
2. Dagens Nyheter
3. Svenska Dagbladet

V3 Rubrik

V4 – Publiceringsdatum i pappersupplagan

1. Dag 1
2. Dag 2
3. Dag 3
4. Dag 4
5. Dag 5
6. Dag 6
7. Dag 7

V5– Gärningsmannen

1. Anders Behring Breivik
2. Anton Lundin Pettersson
3. Taimour Abdulwahab

V6 – Artikelns genre

1. Nyhetsartikel
2. Intervju
3. Ledare
4. Reportage
5. Krönika
6. Annat

V7 – Gärningsmannens religionstillhörighet

1. Kristendom
2. Islam
3. Hinduism
4. Buddhism
5. Sikhism
6. Judendom
7. Ateism
8. Annat
9. Okodbart

V8 – Artikelns vinkel

1. Gärningsmannens person, psyke, ideologi
2. Händelserna
3. Offer/drabbade
4. Följder/konsekvenser
5. Politik
6. Annat
7. Ej relevant vinkel

GÄRNINGSMANNEN

V9 – Benämns gärningsmannens etnicitet?

1. Ja
2. Nej

V10 – Benämns gärningsmannen som extrem/extremist?

1. Ja
2. Nej

V11 – Benämns gärningsmannen som fanatisk?

1. Ja
2. Nej

V12 – Benämns gärningsmannen som kall/kallblodig?

1. Ja
2. Nej

V13 – Benämns gärningsmannen som mördare/massmördare?

1. Ja
2. Nej

V14 – Benämns gärningsmannen som en enstöring?

1. Ja
2. Nej

V15 – Benämns gärningsmannen som empatilös? (här ingår oberörd, ångerlös)

1. Ja
2. Nej

V16 – Benämns gärningsmannen med nedsättande termer? (Feg, ful, patetisk etc.)

1. Ja
2. Nej

V17 – Benämns gärningsmannen som ett monster?

1. Ja
2. Nej

V18 – Benämns gärningsmannen med positiva termer?

1. Ja
2. Nej

V19 – Benämns gärningsmannen som konspiratorisk?

1. Ja
2. Nej

IDEOLOGI

V20 – Benämns gärningsmannen som en konservativ?

1. Ja
2. Nej

V21 – Benämns gärningsmannen som högerextrem?

1. Ja
2. Nej

V22 – Benämns gärningsmannen som nationalist?

1. Ja
2. Nej

V23 – Benämns gärningsmannen som terrorist?

1. Ja
2. Nej

V24 – Benämns gärningsmannen som nazist?

1. Ja
2. Nej

V25 – Benämns gärningsmannen som fundamentalist?

1. Ja
2. Nej

V26 – Benämns gärningsmannen som jihadist?

1. Ja
2. Nej

V27 – Benämns gärningsmannen som fascist?

1. Ja
2. Nej

V28 – Benämns gärningsmannen som rasist?

1. Ja
2. Nej

V29 – Benämns gärningsmannen som en främlingsfientlig?

1. Ja
2. Nej

V30 – Benämns gärningsmannen som sionist?

1. Ja
2. Nej

V31 – Benämns gärningsmannen som en motståndare till mångkultur?

1. Ja
2. Nej

V32 – Benämns gärningsmannen som kritisk/negativ till invandring?

1. Ja
2. Nej

V33 – Antyds det att gärningsmannen varit aktiv på/påverkats av nätforum/sociala medier?

1. Ja
2. Nej

V34 – Antyds det att gärningsmannen har kopplingar/politisk samhörighet till politiska partier?

1. Sverigedemokraterna
2. Islamiska Staten
3. Al-Qaida
4. SMR/NSF
5. Fremskrittspartiet
6. Andra
7. Nej

V35 – Antyds det att gärningsmannen har kopplingar/samröre med någon/några konstaterade terroristorganisationer?

1. Ja
2. Nej

V36 - Antyds gärningsmannen vara ett utomstående hot eller en del av befolkningen?

1. Utomstående hot
2. Del av befolkningen
3. Okodbart

DÅDET

V37 - Benämns något politiskt motiv som bakgrund till dådet?

1. Ja
2. Nej

V38 - Benämns någon organisation/grupp i samband med dådet?

1. Ja
2. Nej

V39 - Benämns våldsdådet som terrorism/terrorattentat/terrorbrott?

1. Ja
2. Nej

V40 - Benämns dådet som massmord?

1. Ja
2. Nej

V41 - Benämns dådet som ett hatbrott?

1. Ja
2. Nej

V42 - Benämns dådet som ett våldsdåd/våldsbrott?

1. Ja
2. Nej

V43 - Benämns dådet som drivet av ideologi/politiska motiv?

1. Ja
2. Nej

V44 - Nämns det några orsaker till dådet?

1. Ja
2. Nej

V45 - Defineras begreppet terrorist/terrorism, om det omnämns?

1. Ja
2. Nej
3. Okodbart - Omnäms inte.

V46 - Benämns dådet som organiserat?

1. Ja
2. Nej

V47 - Benämns dådet som en attack på samhället?

1. Ja
2. Nej

V48 - Benämns dådet som en enskild, isolerad handling?

1. Ja
2. Nej

V49 - Jämförs dådet med något terrorattentat?

1. Ja
2. Nej

V50 - Tog någon konstaterad terroristorganisation på sig ansvaret för dådet (enligt media)?

1. Ja
2. Ne

j

V51 - Benämns risken för fler dåd, i samband med/efter dådet?

1. Ja
2. Nej